

Η ΕΡΕΥΝΑ

Στην κύρια έρευνα PISA 2022 έλαβαν μέρος περίπου 690.000 μαθητές και μαθήτριες από 81 χώρες (38 χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ και 43 επιπλέον χώρες) εκπροσωπώντας περίπου 29 εκατομμύρια 15χρονων μαθητών και μαθητριών. Από τις χώρες αυτές, οι 64 συμμετείχαν στην εξέταση του πεδίου της δημιουργικής σκέψης ενώ 74 χώρες συγκέντρωσαν δεδομένα σχετικά με τον βαθμό στον οποίο καλλιεργείται η δεξιότητα αυτή στο εκπαιδευτικό τους σύστημα, μέσω ερωτηματολογίων προς μαθητές/τριες, εκπαιδευτικούς και διευθυντές/θύντριες σχολείων. Την Ελλάδα εκπροσώπησαν στην κύρια έρευνα 6.578 μαθητές και μαθήτριες γεννημένοι/ες το 2006, από 242 σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Γυμνάσια, Γενικά Λύκεια και ΕΠΑΛ) όλης της χώρας.

Ως Δημιουργική Σκέψη ορίζεται στην έρευνα η ικανότητα ενός ατόμου να επινοεί, να αξιολογεί και να βελτιώνει ιδέες, οι οποίες μπορεί να καταλήγουν σε πρωτότυπες και αποτελεσματικές λύσεις, στην παραγωγή νέας γνώσης και σε γόνιμη έκφραση της φαντασίας.

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης, ζητήθηκε από τους μαθητές/τριες να εκφράσουν τη δημιουργική τους σκέψη σε τέσσερα πεδία:

- **Έκφραση μέσω γραπτής γλώσσας** (π.χ. παραγωγή μιας ιδέας για μια ιστορία με ερέθισμα έναν τίτλο/θέμα)
- **Έκφραση μέσω οπτικής γλώσσας** με τη βοήθεια ειδικού λογισμικού (π.χ. δημιουργία ενός λογότυπου για έναν οργανισμό)
- **Επίλυση προβλημάτων κοινωνικού χαρακτήρα** (π.χ. επινόηση ιδεών για την επίλυση προβλημάτων κοινωνικού χαρακτήρα, όπως η μείωση της κίνησης στους δρόμους μεγαλουπόλεων ή η βελτίωση της πρόσβασης ΑμεΑ σε έναν δημόσιο χώρο)
- **Επίλυση ανοικτού τύπου επιστημονικών προβλημάτων** (π.χ. παροχή πιθανών ερμηνειών για ένα φαινόμενο και αξιολόγηση πειραματικών σχεδιασμών)

Συγκεκριμένα, αποτιμήθηκε η ικανότητα των μαθητών/τριών να:

- παράγουν ποικίλες ιδέες, δηλαδή η ικανότητα επινόησης κατά το δυνατόν περισσότερων διαφορετικών ιδεών σχετικών με ένα θέμα,
- παράγουν δημιουργικές και πρωτότυπες ιδέες, δηλαδή η ικανότητα επινόησης ιδεών ή προσεγγίσεων που δεν είναι συνηθισμένες ή συμβατικές,

- **αξιολογούν και να βελτιώνουν ιδέες**, δηλαδή η ικανότητα αξιολόγησης δεδομένων ιδεών και βελτίωσης ή ανάπτυξής τους με τρόπους που δεν θεωρούνται συνηθισμένοι.

Πέραν ωστόσο της επίδοσης στο πεδίο της Δημιουργικής Σκέψης, μέσω της συμπλήρωσης ερωτηματολογίων από τους/ις μαθητές/τριες και τους/ις διευθυντές/θύντριες των σχολείων του δείγματος, συγκεντρώθηκαν δεδομένα σχετικά με: α) ατομικά στοιχεία των μαθητών/τριών (στάσεις, απόψεις και κοινωνικο-συναισθηματικά χαρακτηριστικά) και β) στοιχεία που αφορούν το σχολικό πλαίσιο (απόψεις, παιδαγωγικές πρακτικές, δράσεις/δραστηριότητες, χρήση ψηφιακών τεχνολογιών), τα οποία είναι πιθανόν να επηρεάζουν τις επιδόσεις στους στο πεδίο της Δημιουργικής Σκέψης.

Ακολούθως παρουσιάζονται τα βασικά αποτελέσματα:

ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΤΩΝ 15ΧΡΟΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ ΣΤΟΝ ΟΟΣΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;

- Οι χώρες με το υψηλότερο επίπεδο δημιουργικής σκέψης είναι κατά φθίνουσα σειρά (με άριστα το 60), η Σιγκαπούρη (41), η Κορέα (38), ο Καναδάς (38), η Αυστραλία (37), η Νέα Ζηλανδία (36), η Εσθονία (36), η Φιλανδία (36), η Δανία (35), η Λετονία (35), το Βέλγιο (35), η Πολωνία (34) και η Πορτογαλία (34). **Πρόκειται για τις χώρες οι οποίες επιτυγχάνουν υψηλές επιδόσεις και στα βασικά γνωστικά αντικείμενα που εξετάζει η έρευνα PISA (Μαθηματικά, Κατανόηση Κειμένου, Φυσικές Επιστήμες).**
- **Η Ελλάδα κατατάσσεται στην ομάδα χωρών που σημειώνουν χαμηλότερες επιδόσεις από τον μέσο όρο της επίδοσης στις χώρες του ΟΟΣΑ σε ό,τι αφορά τη δημιουργική σκέψη των μαθητών/τριών.** Με βάση αυτή την επίδοση η Ελλάδα κατατάσσεται 38η ανάμεσα στις 64 συμμετέχουσες χώρες, με επίδοση 27 μονάδες έναντι 33 μονάδων του Μέσου Όρου του ΟΟΣΑ.

Διάγραμμα 1: Ενδεικτικές επιδόσεις χωρών

- Οι μαθητές/τριες με πολύ καλές ή πολύ χαμηλές επιδόσεις στα βασικά αντικείμενα αποδίδουν το ίδιο και στη Δημιουργική Σκέψη. **Μαθητές/τριες ωστόσο με μέτριες επιδόσεις στα βασικά αντικείμενα μπορεί να διαπρέπουν στη Δημιουργική Σκέψη, δείχνοντας ότι αυτή αντιστοιχεί σε**

δεξιότητες που δεν καλύπτονται απαραίτητα από τα βασικά αντικείμενα του PISA.

- Γενικά, οι μαθητές/τριες σε επίπεδο ΟΟΣΑ ήταν καλύτεροι/ες στη δημιουργική έκφραση (γραπτή και οπτική) από την επίλυση προβλημάτων (κοινωνικών ή επιστημονικών). **Στην Ελλάδα, οι μαθητές/τριες διακρίθηκαν σχετικά περισσότερο στην παραγωγή πρωτότυπων ιδεών και στην οπτική έκφραση, ενώ υστέρησαν στην επίλυση επιστημονικών προβλημάτων.**

ΠΩΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΤΟΥΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ;

- Στην Ελλάδα, οι διαφορές στις επιδόσεις στη Δημιουργική Σκέψη που σχετίζονται με το φύλο, το κοινωνικό υπόβαθρο ή το είδος σχολείου είναι παρόμοιες ή μικρότερες από αυτές στον ΟΟΣΑ.
- Τόσο στην Ελλάδα όσο και στον ΟΟΣΑ, τα κορίτσια, οι μαθητές/τριες με υψηλότερο κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο, οι μαθητές/τριες σε σχολεία με υψηλότερο κοινωνικο-οικονομικό προφίλ, οι μαθητές/τριες που δεν έχουν μεταναστευτικό υπόβαθρο, οι μαθητές/τριες σε αστικές περιοχές και αυτοί/ες που φοιτούν σε Γενικά Λύκεια επιτυγχάνουν υψηλότερες επιδόσεις στη Δημιουργική Σκέψη.
- Σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ και στην Ελλάδα, η επίδραση του κοινωνικο-οικονομικού υπόβαθρου στη δημιουργική σκέψη είναι μικρότερη από αυτή στα βασικά αντικείμενα του PISA.

ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ, ΠΩΣ ΑΥΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥΣ;

- Κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ, και στην Ελλάδα σε κάπως μικρότερο βαθμό, οι περισσότεροι μαθητές/τριες πιστεύουν ότι **μπορούν να είναι δημιουργικοί/ές σε κάθε μάθημα, όχι μόνο στην Τέχνη**. Αυτή η πεποίθηση είναι πιο διαδεδομένη μεταξύ των κοριτσιών, των μαθητών/τριών από ευνοημένα κοινωνικο-οικονομικά περιβάλλοντα και των μαθητών/τριών σε σχολεία υψηλότερου κοινωνικο-οικονομικού προφίλ. Οι μαθητές/τριες με αντίστοιχες απόψεις επιτυγχάνουν καλύτερες επιδόσεις.
- Περίπου οι μισοί μαθητές/τριες σε επίπεδο ΟΟΣΑ πιστεύουν ότι μπορούν να βελτιώσουν τη δημιουργικότητά τους, ενώ 6 στους 10 πιστεύουν το ίδιο για την ευφυΐα τους. **Αντίθετα, στην Ελλάδα, οι μαθητές/τριες δεν υιοθετούν στην πλειοψηφία τους την αντίληψη περί δυνατότητας βελτίωσης αυτών**

τους των χαρακτηριστικών (μόνο 4 στους 10 υιοθετούν την εν λόγω αντίληψη). Επίσης, στην Ελλάδα, η εν λόγω αντίληψη δεν επηρεάζεται από το κοινωνικό υπόβαθρο των μαθητών/τριών, ενώ στον ΟΟΣΑ τα κορίτσια και οι μαθητές/τριες από ευνοημένα περιβάλλοντα είναι πιο πιθανό να υιοθετήσουν την αντίληψη ότι έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν τόσο τη δημιουργικότητά τους όσο και την ευφυΐα τους. Η αντίληψη για τη δυνατότητα βελτίωσης τόσο της δημιουργικότητας όσο και της ευφυΐας (growth mindset) συνδέεται θετικά με τις επιδόσεις των μαθητών/τριών.

- Οι μαθητές/τριες σε επίπεδο ΟΟΣΑ εμφανίζουν υψηλά επίπεδα δημιουργικής αυτεπάρκειας, δεκτικότητας σε προκλήσεις, δεκτικότητας στην Τέχνη και σε νέες εμπειρίες, φαντασίας και διάθεσης για περιπέτειες. **Οι μαθητές/τριες στην Ελλάδα σημείωσαν υψηλότερα επίπεδα σε αυτές τις στάσεις και τα χαρακτηριστικά σε σχέση με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ.** Αυτές οι στάσεις επηρεάζουν θετικά τις επιδόσεις στη Δημιουργική Σκέψη, αλλά εξηγούν μικρό μέρος της διακύμανσης των σχετικών επιδόσεων. Οι στάσεις αυτές εκδηλώνονται πιο έντονα σε ευρύτερες δημιουργικές προκλήσεις παρά σε σχολικές δραστηριότητες (π.χ. επίλυση δύσκολων σχολικών προβλημάτων, ενασχόληση με δημιουργικές δραστηριότητες στο πλαίσιο σχολικών εργασιών). Σε όλες τις χώρες, τα κορίτσια, οι μαθητές/τριες από υψηλά κοινωνικά στρώματα και όσοι/ες φοιτούν σε σχολεία υψηλότερου κοινωνικο-οικονομικού προφίλ επιδεικνύουν περισσότερο αυτές τις στάσεις.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΥΝΑΦΗ ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ, ΠΩΣ ΑΥΤΑ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥΣ;

- Τα χαρακτηριστικά που εξετάστηκαν περιλαμβάνουν την περιέργεια, την επιμονή, τη στοχοπροσήλωση, την ικανότητα υιοθέτησης εναλλακτικών οπτικών, την αυτοπεποίθηση να εκτίθενται σε νέες εμπειρίες, τη συνεργατικότητα, την αντοχή στο άγχος και τον έλεγχο συναισθημάτων.
- Οι μαθητές/τριες σε επίπεδο ΟΟΣΑ επιδεικνύουν αυτά τα χαρακτηριστικά περισσότερο σε ευρύτερες δημιουργικές προκλήσεις παρά σε σχολικές δραστηριότητες. Αγόρια, μαθητές/τριες από προνομιούχα κοινωνικά στρώματα και σχολεία με υψηλότερο κοινωνικο-οικονομικό προφίλ παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα αυτών των χαρακτηριστικών. **Οι μαθητές/τριες στην Ελλάδα αναφέρουν υψηλότερα επίπεδα περιέργειας, επιμονής, στοχοπροσήλωσης, υιοθέτησης εναλλακτικών οπτικών και αυτοπεποίθησης σε νέες εμπειρίες σε σχέση με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ, αλλά αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες στη διαχείριση του άγχους και τον έλεγχο των συναισθημάτων τους.**

- Τα χαρακτηριστικά που επηρεάζουν θετικά τη δημιουργική σκέψη είναι η περιέργεια, η επιμονή, η στοχοπροσήλωση, η υιοθέτηση εναλλακτικών οπτικών και η αυτοπεποίθηση αναφορικά με τη συμμετοχή σε νέες εμπειρίες.

ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ ΚΑΙ ΠΩΣ ΑΥΤΕΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥΣ;

- Οι μαθητές/τριες στην Ελλάδα έχουν αρκετά υψηλότερες εκπαιδευτικές προσδοκίες σε σχέση με τους μαθητές/τριες στον ΟΟΣΑ ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά αυτούς/ές που δηλώνουν ότι προσδοκούν να σπουδάσουν στο μέλλον σε μεταπτυχιακό ή ακόμα και διδακτορικό επίπεδο (43,9% στον ΟΟΣΑ έναντι 60,1% στην Ελλάδα).
- Σε επαγγελματικό επίπεδο ένα μικρότερο ποσοστό μαθητών/τριών (5,2% έναντι 6.1% στον ΟΟΣΑ) σκοπεύει να εργαστεί στο μέλλον στον πολιτιστικό ή δημιουργικό τομέα. Μεγαλύτερη φιλοδοξία να εργαστούν στους αντίστοιχους τομείς έχουν τα κορίτσια και οι μαθητές/τριες από υψηλότερα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα.
- Τόσο οι υψηλές εκπαιδευτικές προσδοκίες όσο και η φιλοδοξία να εργαστεί κάποιος/α στον πολιτιστικό ή τον δημιουργικό τομέα έχει θετική επίπτωση στις επιδόσεις του/της στη δημιουργική σκέψη.

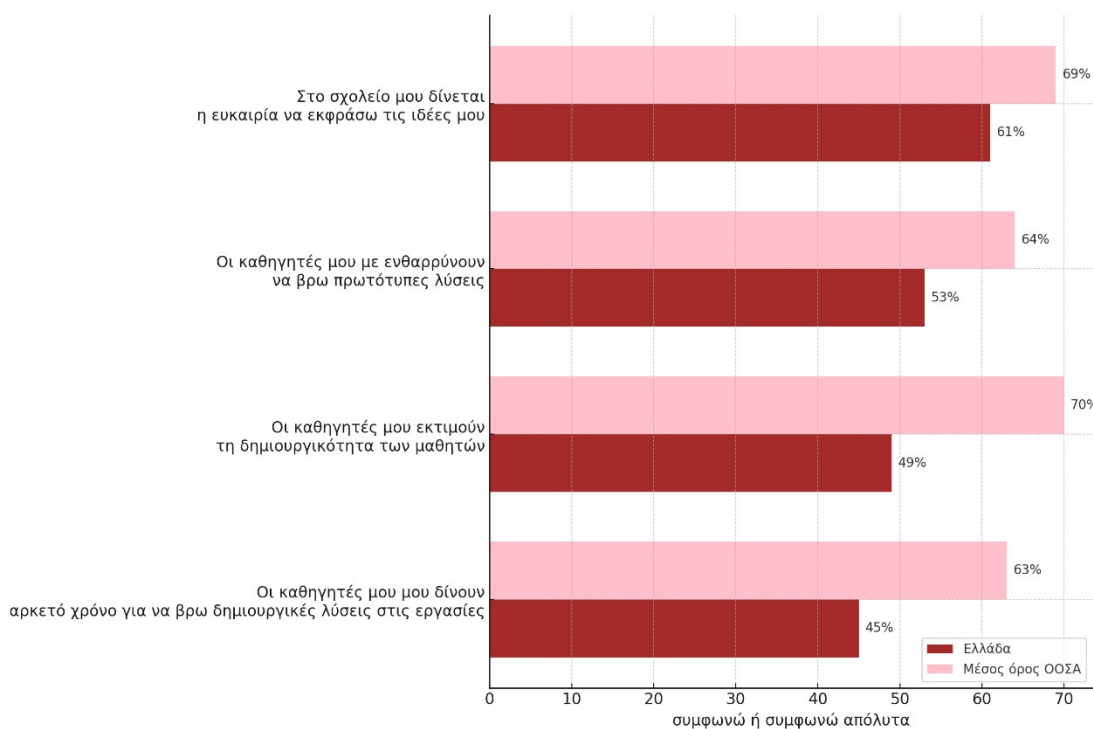
ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΣΚΕΨΗ;

- Η αντίληψη ότι υπάρχουν πολλαπλοί τρόποι για να είναι ένα άτομο δημιουργικό και ότι αυτό μπορεί να εκφραστεί σε οποιοδήποτε μάθημα είναι ευρέως διαδεδομένη μεταξύ των διευθυντών/τριών των σχολείων όλων των χωρών, ανεξαρτήτως του τύπου σχολείου. Οι διευθυντές/τριες θεωρούν ότι οι μαθητές/τριες τους είναι δημιουργικοί/ες και απολαμβάνουν τα δημιουργικά projects. Ωστόσο, στην Ελλάδα, οι διευθυντές/τριες είναι πιο συγκρατημένοι στις αξιολογήσεις τους αναφορικά με το κατά πόσο οι μαθητές τους είναι δημιουργικοί και απολαμβάνουν τα δημιουργικά projects σε σύγκριση με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ.
- Στις χώρες του ΟΟΣΑ, οι μαθητές/τριες δηλώνουν ότι οι εκπαιδευτικοί εφαρμόζουν πρακτικές που ευνοούν τη δημιουργικότητα. Στην Ελλάδα, όμως, αυτές οι πρακτικές εφαρμόζονται λιγότερο, με τη χώρα να

εμφανίζει ως προς αυτή την παράμετρο συγκριτικά χαμηλότερες επιδόσεις (βλ. Διάγραμμα 2).

- Τόσο στις υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ, όσο και στην Ελλάδα, τα κορίτσια, οι μαθητές/τριες ιδιωτικών σχολείων και αυτοί/ες από υψηλότερα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα δηλώνουν ότι οι εκπαιδευτικοί τους εφαρμόζουν περισσότερο δημιουργικές πρακτικές. Οι μαθητές που φοιτούν σε σχολεία γενικής εκπαίδευσης δηλώνουν ότι εφαρμόζονται λιγότερο δημιουργικές πρακτικές σε σύγκριση με αυτούς που φοιτούν σε σχολεία τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης. Επίσης, οι μαθητές που βιώνουν περισσότερες δημιουργικές παιδαγωγικές πρακτικές στα σχολεία τους έχουν ελαφρώς καλύτερες επιδόσεις στη δημιουργική σκέψη.

Διάγραμμα 2: Εφαρμογή παιδαγωγικών πρακτικών ευνοϊκών για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στην Ελλάδα και τον ΟΟΣΑ

- Σύμφωνα με τους διευθυντές/τριες, στην Ελλάδα προσφέρονται λιγότερες δημιουργικές δραστηριότητες σε σχέση με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ, αλλά οι μαθητές συμμετέχουν περισσότερο όταν αυτές προσφέρονται.

- **Οι μαθητές/τριες στην Ελλάδα συμμετέχουν περισσότερο από άλλες χώρες του ΟΟΣΑ σε εξωσχολικές δημιουργικές δραστηριότητες**, κυρίως τα αγόρια, και οι μαθητές/τριες δημόσιων σχολείων και ΕΠΑΛ. Η συμμετοχή αυτή όμως δε φαίνεται να επηρεάζει τη δημιουργική σκέψη.
- **Τέλος, οι μαθητές/τριες στα Ελληνικά σχολεία χρησιμοποιούν λιγότερο τις ψηφιακές τεχνολογίες για μαθησιακούς σκοπούς στο σχολείο**, αλλά η χρήση τους, εντός και εκτός σχολείου, έχει θετική επίδραση στη δημιουργική σκέψη, ιδιαίτερα όταν χρησιμοποιούνται για ψυχαγωγία εκτός σχολείου. Ωστόσο, η χρήση για ψυχαγωγικούς λόγους εντός σχολείου έχει αρνητική επίδραση.

ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών αρχών των χωρών που συμμετείχαν στην έρευνα PISA 2022 οι βασικότερες προκλήσεις που λειτουργούν ως τα σημαντικότερα εμπόδια στην ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης των μαθητών/τριών είναι:

- Υπερφορτωμένα προγράμματα σπουδών
- Έλλειψη αξιολόγησης της συγκεκριμένης δεξιότητας
- Έλλειψη παιδαγωγικής κατάρτισης και πόρων για την καλλιέργειά της
- Έλλειψη κατάλληλων υποδομών, εξοπλισμού και υλικών
- Έλλειψη προδιαγραφών σε επίπεδο Προγραμμάτων Σπουδών που να περιγράφουν μέσω συγκεκριμένων προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων την εξέλιξη που πρέπει να έχει αυτή η δεξιότητα ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα των μαθητών/τριών.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Με βάση τις ανωτέρω παρατηρήσεις αλλά και τα αποτελέσματα για την Ελλάδα το ΥΠΑΙΘΑ σε συνεργασία με το ΙΕΠ δρομολογεί δέσμη πολιτικών με στόχο την προαγωγή της δημιουργικής σκέψης των μαθητών, με εκκίνηση εφαρμογής το σχολικό έτος 2024-2025. Η δέσμη αυτή πολιτικών περιλαμβάνει:

- Καθιέρωση οριζόντιου χαρακτήρα δράσεων στο επίπεδο των Προγραμμάτων Σπουδών που ενισχύουν τη δημιουργική σκέψη. Στο πλαίσιο αυτό αναμένεται να έχουν σημαντική συμβολή:
  - το Πρόγραμμα Φιλαναγνωσίας, δηλαδή η ανάγνωση και η ανάλυση που θα συνοδεύουν τα λογοτεχνικά βιβλία τα οποία θα διανεμηθούν δωρεάν σε κάθε μαθητή όλων των τάξεων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και
  - το Πρόγραμμα «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» που έχει ως επίκεντρο την ενασχόληση των μαθητών/τριων με σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα.

- Ενίσχυση σχετικών δράσεων στο πλαίσιο των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων. Περαιτέρω προώθηση της θεματικής ενότητας «Δημιουργώ και Καινοτομώ» σε όλες τις τάξεις που εφαρμόζονται τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων. Η εν λόγω θεματική έχει ως στόχο ακριβώς την καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης και της πρωτοβουλίας μέσα από δράσεις STEM/Ρομποτικής, Επιχειρηματικότητας, κ.λπ.
- Αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων στον σχεδιασμό και την αξιοποίηση δημιουργικών ιδεών και λύσεων ειδικά στα καλλιτεχνικά μαθήματα.
- Ανάπτυξη Τράπεζας Θεμάτων στη λογική των ερωτήσεων και της φιλοσοφίας της έρευνας PISA.
- Ενσωμάτωση στους οδηγούς των εκπαιδευτικών όλων των μαθημάτων και ιδιαίτερα στα βασικά αντικείμενα που εξετάζει η έρευνα PISA (κατανόηση κειμένου, μαθηματικά, φυσικές επιστήμες), δραστηριοτήτων όπως είναι η διερεύνηση ανοικτού τύπου προβλημάτων, η αποτύπωση εναλλακτικών λύσεων και ιδεών, η απάντηση ερωτημάτων του τύπου «τι θα συνέβαινε αν....», «πώς θα αντιμετωπίζατε εσείς ...», μεθόδων αξιολόγησης δημιουργικών δραστηριοτήτων, κοκ.
- Υποστηρικτικά στις ανωτέρω παρεμβάσεις σχεδιάζεται:
  - α) εκτεταμένο πρόγραμμα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε παιδαγωγικές και διδακτικές πρακτικές που ενισχύουν τη δημιουργική σκέψη των μαθητών,
  - β) αντίστοιχο πρόγραμμα επιμόρφωσης των στελεχών της εκπαίδευσης και ειδικά των Σχολικών Συμβούλων και των Διευθυντών των σχολικών μονάδων ώστε να ενθαρρύνουν σχετικές πρακτικές στα σχολεία ευθύνης τους και
  - γ) αποθετήριο μαθησιακών πόρων και ενδεικτικών σεναρίων μαθήματος από το οποίο μπορούν να αντλήσουν ιδέες για ανάλογες δραστηριότητες οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων και όλων των μαθημάτων.
- Ολοκλήρωση της εγκατάστασης 36.000 διαδραστικών πινάκων σε κάθε σχολική αίθουσα από την Ε΄ Δημοτικού έως και την Γ΄ Λυκείου εντός του 2024. Η εκπαίδευση καθίσταται έτσι πιο δημιουργική , καθώς οι μαθητές μέσα από τα πλέον σύγχρονα τεχνολογικά εργαλεία, μπορούν να έχουν πολλαπλές πηγές μάθησης.
- Μείωση της αποστήθισης αλλά και ανάπτυξη της κριτικής σκέψης , μέσω του πολλαπλού βιβλίου. Οι εκπαιδευτικοί θα έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν το διδακτικό βιβλίο το οποίο επιθυμούν ανάμεσα στα εγκεκριμένα βιβλία που περιλαμβάνονται στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων (ΜΔΒ). Ταυτόχρονα όλα τα εγκεκριμένα βιβλία

θα είναι διαθέσιμα σε ψηφιακή βιβλιοθήκη, προκειμένου οι μαθητές να μπορούν να συνδυάσουν πηγές .

- Έμφαση στις διαδικασίες ατομικής αξιολόγησης των εκπαιδευτικών αλλά και αυτές της αυτοαξιολόγησης της σχολικής μονάδας σε κριτήρια που αφορούν στην εφαρμογή παιδαγωγικών πρακτικών (διερευνητική μάθηση, επίλυση ανοικτού τύπου προβλημάτων, projects) και στην υλοποίηση δράσεων (όμιλοι, ποικιλία ενδοσχολικών δράσεων που συμμετέχουν ενεργά οι μαθητές) που ενισχύουν τη δημιουργική σκέψη.
- Ενσωμάτωση σε όλες τις εξετάσεις (ενδοσχολικές, προαγωγικές, απολυτήριες) ενός τουλάχιστον θέματος που να εξετάζει τη δημιουργική σκέψη (όπως δείχνει το παράδειγμα του προγράμματος PISA του ΟΟΣΑ μπορεί η συγκεκριμένη δεξιότητα να αξιολογηθεί με εγκυρότητα και αξιοπιστία).